

Ostatni gliniany dom z Chorek w powiecie łęczyckim i jego mieszkańcy

Pierwsza połowa XXI wieku jest okresem, w którym coraz mniej liczne w środowisku wiejskim zachowane są *in situ* obiekty tradycyjnego budownictwa chłopskiego. Po pierwsze, stanowi to wynik wciąż postępującego procesu modernizacji kultury materialnej wsi polskiej. Po drugie, nie można zapominać, że w ukształtowanych po II wojnie światowej realiach polityczno-gospodarczych zabrakło możliwości dla dalszego rozwoju tradycyjnego budownictwa chłopskiego. Zatem istniejące jeszcze budynki są obiektami już dosyć zaawansowanymi wiekowo, użytkowanymi przez co najmniej siedem dekad. Na przestrzeni tego czasu tradycyjne chłopskie zabudowania zostały niejednokrotnie zmodernizowane i przystosowane do nowych potrzeb użytkowników, bądź pozostawione w opuszczeniu, np. wskutek śmierci właścicieli.

Inspiracją do napisania niniejszego artykułu był okazjonalny pobyt piszącego te słowa w miejscowości Chorki¹ na obszarze łęczyckiego. Wymieniona wieś była już przedmiotem zainteresowania badaczy architektury chłopskiej. Tamtejsze budownictwo zostało bowiem na początku lat sześćdziesiątych XX wieku zbadane przez Bożennę Paszkowską-Wróblewską, etnografa z Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi (ryc. 1). Zdokumentowane wówczas obiekty zaprezentowała ona w artykule pt. „Gliniane domy w Chorkach, pow. Łęczyca”². Autor niniejszego tekstu przebywając w tej wsi w 2011 roku natknął się na istniejący jeszcze gliniany dom. W wyniku kwerendy bibliograficznej okazało się, że jest to obiekt, którego fotografie zamieściła w swoim opracowaniu Bożenna Paszkowska-Wróblewska (ryc. 2)³. Nie dokonała jednak niestety jego inwentaryzacji i szerszej charakterystyki. Pojawiła się zatem szansa na

¹ Miejscowość Chorki położona jest na obszarze gminy Grabów, w powiecie łęczyckim, w województwie łódzkim.

² Wymieniony artykuł został opublikowany u schyłku lat sześćdziesiątych XX wieku w Serii Etnograficznej „Prac i Materiałów Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”. Zob.: B. Paszkowska-Wróblewska, *Gliniane domy w Chorkach, pow. Łęczyca*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Seria Etnograficzna”, 1969, t. XIII, s. 145–151.

³ Ibidem, ryc. 1, 2, 7.

pełniejsze udokumentowanie obiektu. Niniejszy komunikat jest epilogiem historii glinianego budownictwa we wsi Chorki, bowiem ostatni zachowany dom przeznaczono do rozbiórki.

Tradycyjne budownictwo wzniesione z gliny już od drugiej połowy XIX wieku budziło zainteresowanie badaczy. Informacje o nim odnaleźć możemy na kartach opracowań monograficznych prezentujących problematykę chłopskiej architektury w różnych regionach Polski⁴. Również na terenie łęczyckiego domy wzniesione z gliny nie należały do rzadkości. Ich częste występowanie dostrzeżono już w początkach XX wieku. O glinianych zabudowaniach we wsi Topola położonej na interesującym nas obszarze pisał Józef Grajnert stwierdzając, że „*Włościanie przeważnie mieszkają w tak zwanych »glinobitach«, to jest chałupach, mających ściany ubite mocno z gliny i wzmocnione utkwionemi w nich kamykami*”⁵. Najpełniejszego opisu obiektów architektury chłopskiej wzniesionych z gliny na terenie łęczyckiego dokonała w latach sześćdziesiątych XX wieku wspomniana wyżej Bożenna Paszkowska-Wróblewska. We wsi Łęka zwróciła uwagę m. in. na zachowane ówczesnie już nieliczne gliniane obory i piwnice z początku XX wieku⁶. W Chorkach zaś, o czym była już mowa, przedmiotem jej dociekań było budownictwo mieszkalne⁷. Problematykę występowania na terenie łęczyckiego budynków glinianych poruszył w opracowaniu dotyczącym obszaru Polski środkowej również Józef Lech. Autor ten stwierdził przyczynę częstego sięgania po glinę jako materiał budowlany. Jego zdaniem dokonywano tego z powodu niedostatku drewna, wznosząc wszelkie zabudowania wiejskie po wprowadzeniu w życie reform agrarnych m. in. komasacji gruntów⁸. Argumentem przemawiającym za tą tezą była bardzo skromna powierzchnia lasów, która w latach dwudziestych XX wieku na terenie łęczyckiego (a także sąsiedniego Kutnowskiego i Łowickiego), wskutek ich intensywnej eksploatacji wynosiła zaledwie od 4% do 6%⁹. Podążając tropem wyżej wymie-

⁴ Zob. np.: J. Świąch, *Architektura chłopska ziemi dobrzyńskiej od połowy XVIII wieku do lat czterdziestych XX wieku*, Toruń 2002, s. 158, 211–212, il. 109; tenże, *Chłopskie budownictwo zagrodowe Kujaw w XIX wieku i pierwszej połowie XX wieku*, Kraków 2012, s. 120–124.

⁵ J. Grajnert, *Notatki o wsi Topoli, położonej w powiecie Łęczyckim, gubernji Kaliskiej, „Wisła”*, 1903, t. XVII, s. 654.

⁶ B. Paszkowska-Wróblewska, *Tradycyjne budownictwo w Łęce*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Seria Etnograficzna”, 1964, t. VIII, s. 45, 49, 61–67, ryc. 15–19.

⁷ B. Paszkowska-Wróblewska, *Gliniane domy w Chorkach, pow. Łęczyca*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Seria Etnograficzna”, 1969, t. XIII, s. 145–151.

⁸ J. Lech, *Tradycyjny dom chłopski i jego użytkowanie na obszarze środkowej Polski*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Seria Etnograficzna”, 1979, t. XX, s. 41, 68, 77, ryc. 17.

⁹ *Ibidem*, s. 40.

nionych autorów, uwagi o domach glinianych i wzniesionych z tego surowca zabudowaniach wiejskich z Łęczyckiego zamieściła w swojej publikacji Elżbieta Miszczyńska¹⁰. Na marginesie niniejszego przeglądu warto dodać, że na rozpatrywanym terytorium z gliny wznoszono nie tylko chłopskie zabudowania, lecz również budynki dworskie. Za przykład może posłużyć dwór ze wsi Siemszycy zbudowany w końcu XIX stulecia, który zachowany był jeszcze w końcu lat sześćdziesiątych XX wieku¹¹.

Niniejszy artykuł poświęcony jest chłopskiemu domowi z Chorek wzniesionemu z gliny. Stanowiła ona tylko z pozoru nietrwały materiał budowlany. Jak zostanie bowiem niżej wykazane, wiek obiektu można szacować na ponad sto lat. Opisany dom zlokalizowany jest w centrum wiejskich zabudowań pod numerem 43, po południowo-zachodniej stronie drogi przebiegającej przez wieś z Siemszycy do Grabowa. Jest ustawiony ścianą frontową do tego traktu, pozostając w niewielkiej odległości od niego. W obrębie zagrody oprócz domu zachowany jest również murowany z kamienia wapiennego dwuwewnętrzny budynek inwentarski ulokowany w głębi siedliska. Trzecim obiektem, reprezentującym małą architekturę, jest studnia znajdująca się pomiędzy domem a budynkiem inwentarskim przy granicy działki siedliskowej.

Przejdźmy teraz do omówienia konstrukcji oraz rozplanowania domu z Chorek. Dokonując tego opieramy się na rzucie przyziemia zdokumentowanym w 2011 roku przez autora niniejszego artykułu. Trudno jednak orzec, czy jest to pierwotna zachowana postać domu. Ustalenie ewentualnie dokonywanych modernizacji jest praktycznie niemożliwe wobec braku kompetentnych informatorów i starszych inwentaryzacji.

Prezentowany tu dom posadowiony jest na fundamencie z kamieni polnych. Obecnie są one niewidoczne, lecz taką formę fundamentów udowadniają fotografie wykonane w latach sześćdziesiątych XX wieku¹². Zewnętrzne ściany domu o grubości około 50 cm wzniesione są z gliny¹³. Elewacja frontowa od strony drogi jest trzyosiowa, zaś od podwórza dwuosiowa. Niewykluczone, że ta ostatnia pierwotnie posiadała również trzy osie, zachowała się bowiem zaślepiona

¹⁰ E. Miszczyńska, *Pod wspólnym dachem. Tradycyjne budownictwo wiejskie*, [w:] *Na styku regionów. Dziedzictwo kultury ludowej województwa łódzkiego*, B. Kopczyńska-Jaworska, A. Nadolska-Styczyńska, A. Twardowska (red.), Pułtusk 2007, s. 46.

¹¹ B. Paszkowska-Wróblewska, *Gliniane domy w Chorkach, pow. Łęczyca*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Seria Etnograficzna”, 1969, t. XIII, s. 151, ryc. 8; por.: J. Lech, op. cit., s. 68, ryc. 16.

¹² B. Paszkowska-Wróblewska, *Gliniane domy w Chorkach, pow. Łęczyca*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Seria Etnograficzna”, 1969, t. XIII, ryc. 1, 2.

¹³ W niniejszym opracowaniu pomijam omówienie techniki budowy domu, ponieważ dokonała tego już Bożenna Paszkowska-Wróblewska. Zob.: B. Paszkowska-Wróblewska, *Gliniane domy w Chorkach, pow. Łęczyca*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Seria Etnograficzna”, 1969, t. XIII, s. 145–150.

gliną niewielka rama okienna z belek. Elewacje szczytowe pozbawione są jakichkolwiek otworów. Stolarka okienna prezentuje typ krosnowy, dwuskrzydłowy. Każde ze skrzydeł jest podzielone szprosami na trzy pola i wypełnione szymbami. Jedynie okno w środkowej osi od strony drogi jest jednoskrzydłowe i nie posiada możliwości otwarcia. Podzielone zostało listwami ułożonymi w kształcie litery „T”, z zewnątrz przypomina wyglądem typ okien trójskrzydłowych. Pod każdym z otworów okiennych znajduje się ułożony z czerwonej cegły parapet wystający poza lico ścian na około 10cm. Drzwi wejściowe do domu umieszczone od strony podwórza wykonane są z pionowych desek, należą do typu klepkowego, dwuskrzydłowego. Ponad nimi w ramie drewnianej znajduje się nadświetle podzielone na trzy oszklone pola doświetlające sięń. Belki pułapowe osadzone są bezpośrednio na ścianach zewnętrznych domu. Na ich zakończeniach wystających poza lico ścian opierają się krokwie. Naczółkowy dach, który wieńczy dom posiada konstrukcję krokwiową. Obecnie pokryty jest blachą, wcześniej zaś pokrycie stanowiła strzecha słomiana. Szczyty domu wykończono przy pomocy szalunku z pionowo ustawionych desek. Na całej powierzchni domu ułożone zostało klepisko gliniane. Zdokumentowany dom reprezentuje typ szerokofrontowy, półtoratraktowy. Obiekt posiada wymiary 10,30x4,50 m, złożony jest z sieni, izby, komory oraz pomieszczenia służącego jako pracownia szewska. Nie znamy dokładnej daty budowy omawianego domu glinianego. Dotychczasowe opracowanie autorstwa Bożenny Paszkowskiej-Wróblewskiej wskazuje koniec XIX wieku jako czas jego wzniesienia¹⁴.

Prezentowany tu gliniany dom należał do rodziny Skalskich, której jako właścicielom i mieszkańcom warto poświęcić więcej uwagi. Na pierwszy plan w naszkicowanym niżej portrecie rodzinnym wysuwają się trzy postacie: pierwszymi dwoma są Henryk i Kazimiera Skalscy, trzecią stanowi Władysława Skalska, matka Henryka. Wymienione trzy osoby stanowiły długoletnich mieszkańców opisywanego domu. Data urodzin Władysławy Skalskiej, przypadająca na dzień 17. XI. 1899 roku¹⁵, może wskazywać, że dom ten był w posiadaniu omawianej rodziny już od schyłku XIX wieku, czyli od przypuszczalnego czasu jego budowy. Skalscy należeli w Chorkach do grupy biedniackich gospodarzy. Skromne uposażenie materialne skłaniało ich do podejmowania dodatkowych zajęć. Henryk Skalski trudnił się szewstwem, ograniczając się jednak tylko do napraw obuwia wykonywanych w jednym z pomieszczeń domu. Według opowieści mieszkańców Chorek posiadał dwie żony. Pierwsza opuściła go, druga wspomniana już wyżej Kazimiera została sprowadzona do wsi przez teścia Jana Kopki, łączyckiego regionalisty. Również i ona obok pracy w swoim gospodarstwie podejmowała się dodatkowej pracy zarobkowej.

¹⁴ Ibidem, s. 151.

¹⁵ Podana data widnieje na pochówku rodziny Skalskich na cmentarzu w Siedlcu.

Z jej osobą związanych jest kilka anegdot autorstwa mieszkańców Chorek¹⁶. Pierwsza z nich mówi, że Kazimiera Skalska chodząc do pracy u choreckich gospodarzy częstowana była posiłkiem. Po zjedzeniu pierwszego dania kobieta rozplakała się na widok drugiego wielce żałując, że najadła się do syta pierwszym z dań. Druga z anegdot mówi zaś, że Kazimiera Skalska była przekonana, iż w sąsiednim gospodarstwie Jana Kopki mieszka diabeł. Jego obecność miała być przyczyną małej ilości mleka dawanej przez krowę Skalskich. Szerszym tłem tej historii i jednocześnie początkiem działania diabelskich mocy był fakt wycięcia lipy przy kościele w Mazewie. Została ona pocięta przez tamtejszego organistę, część drewna zabrał ze swoim kolegą Stanisław Kopka. Wykonał z niej ul figuralny przedstawiający Diabła Borutę¹⁷, który następnie zasiedliły pszczoły. Ul użytkowany przez Jana Kopkę zwracał uwagę mieszkańców Chorek, którzy przechodząc obok gospodarstwa wypowiadali pozdrowienia słowami: „Dzień dobry Panie Kopka”. Funkcjonowanie ula nie umknęło naturalnie uwadze Kazimierzy Skalskiej. Chciała początkowo porąbać rzeźbę Boruty, potem jednak zmieniając zamiar okadziła ją i wyświęciła. Od tego momentu krowa w jej gospodarstwie dawała już mleko bez przeszkód. Bardzo podobną wersję drugiej z przytoczonych anegdot podaje Anna Dłużewska-Sobczak. „(...) *Sąsiadka państwa Bogusławy i Jana Kopków, starsza już kobieta, opowiadała, iż w różnych pracach gospodarskich stale przeszkadza jej diabeł. Ktoś ze znajomych podpowiedział jej żartem, że to pewnie ten diabeł, który stoi u Kopki w ogrodzie. Kobieta chwyciła siekiere i przybiegła rozprawić się z Borutą. Właściciel ula długo tłumaczył jej, że to tylko drewniana figura, że to rzeźba. Kobieta ustąpiła, ale nie w pełni przekonana na koniec stanowczo stwierdziła: Ja wiem swoje!*”¹⁸.

¹⁶ Autorem przytoczonych relacji jest Jan Kopka, długoletni mieszkaniec Chorek. Jest on łączącym regionalistą i kolekcjonerem. W miejscu swojego zamieszkania prowadzi prywatne muzeum gromadząc m. in. rzeźby, przedmioty gospodarstwa domowego, narzędzia i oznaczenia.

¹⁷ Ul figuralny przedstawiający Diabła Borutę został wykonany przez Stanisława Kopkę w 1969 roku. (Rok 1976 jako datę wykonania ula figuralnego przedstawiającego Diabła Borutę w swoim opracowaniu podaje Anna Dłużewska-Sobczak. Zob. A. Dłużewska-Sobczak, *Stanisław Kopka i jego pasje*, Łęczyca 2008, tabl. 4B). Wraz z czterema innymi ulami pochodzącymi z lat 1972–1973 był użytkowany do 2001 roku. W 2011 roku cała kolekcja uli została przekazana przez Jana Kopkę do zbiorów Działu Gospodarstwa i Przemysłu Wiejskiego Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Autor artykułu tą drogą składa ofiarodawcy gorące podziękowania.

¹⁸ A. Dłużewska-Sobczak, op. cit., s. 69, przypis nr 12. Autorka zapisała również inne, niezwykle interesujące opowieści związane z funkcjonowaniem uli figuralnych w pasiece państwa Bogusławy i Jana Kopków. Podaje ona bowiem, że ul figuralny przedstawiający kobietę „(...) *stoi w ogrodzie (...). Figura kobiety jest tak realistyczna, że swego czasu przejeżdżający drogą przekonani byli, iż widzą panią domu we własnej osobie, toteż kłaniali się, a później ze zdziwieniem komentowali: „Ale ta Kopkowa honorna! Nawet «dzień dobry» nie odpowie*”. A. Dłużewska-Sobczak, op. cit., s. 28, przypis nr 17.

Kazimierze Skalskiej będącej bohaterką powieści Jana Kopki, przyszło być ostatnią mieszkanką glinianego domu. Była nią do momentu śmierci w 2007 roku. Następnie, podobnie jak pozostali opisani wyżej członkowie rodziny Skalskich, została pogrzebana na cmentarzu w miejscowości Siedlec¹⁹. Na tamtejszej nekropolii znajduje się bowiem pochówek stanowiący miejsce spoczynku Kazimierzy Skalskiej, jej małżonka Henryka oraz jego matki Władysławy Skalskiej. Sukcesorzy małżeństwa Skalskich, tj. ich dwaj synowie nie są właścicielami posesji, na której stoi interesujący nas gliniany dom, ani też mieszkańcami wsi Chorki. Jeden z nich przebywa pod Koninem, drugi zaś jest mieszkańcem Rzeszowszczyzny. Aktualnie działka z naniesieniami znajduje się w posiadaniu rodziny Soperczaków zamieszkałej w Chorkach.

Z danych opublikowanych przez Bożennę Paszkowską-Wróblewską wynika, że w latach sześćdziesiątych XX wieku w Chorkach zachowanych było osiem domów wzniesionych z gliny²⁰. Wśród nich najstarsze powstały jeszcze w końcu XIX stulecia i należały do właścicieli o nazwiskach: Felczak, Gogolczyk, Kopka, Kupis oraz Skalski²¹. Gliniane domy występowały ówczesnie również w sąsiednich wsiach, tj. w Pustej Wsi było ich około pięciu, trzy w Żączkach i dwa w Borowie²². Ich występowanie i funkcjonowanie w Chorkach opisuje także Jan Kopka, zamieszkujący tę wieś od 1958 roku. Jego zdaniem w tym roku we wsi stały jeszcze co najmniej cztery takie domy, a w jednym z nich na początku lat sześćdziesiątych XX wieku odbyło się wesele. Przykład glinianego domu Jan Kopka udokumentował w prowadzonej przez siebie „*Kronice Ochotniczej Straży Pożarnej w Chorkach od 1918 roku*”²³.

Przytoczone wyżej dane liczbowe autorstwa Bożenny Paszkowskiej-Wróblewskiej z lat sześćdziesiątych XX wieku dotyczące występowania domów glinianych w Pustej Wsi, Żączkach i Borowie, można uzupełnić informacjami dotyczącymi ich właścicieli. Według relacji mieszkańców zebranych w 2011

¹⁹ Wymieniona wieś położona jest w odległości około 5 km na północny-wschód od Chork. Administracyjnie znajduje się na terenie gminy i powiatu łęczyckiego, w województwie łódzkim.

²⁰ B. Paszkowska-Wróblewska, *Gliniane domy w Chorkach, pow. Łęczyca*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Seria Etnograficzna”, 1969, t. XIII, s. 145.

²¹ Ibidem, s. 151.

²² Autorka podaje przytoczone liczby na podstawie relacji J. Jabłońskiego, który był mieszkańcem wsi Chorki. Zob.: B. Paszkowska-Wróblewska, *Gliniane domy w Chorkach, pow. Łęczyca*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Seria Etnograficzna”, 1969, t. XIII, s. 151, przypis nr 4.

²³ Dane z kroniki Jana Kopki wskazują, że dom pochodził sprzed 1920 roku. Początkowo należał do Jakuba Jabłońskiego, następnie Władysława Antczaka i Stanisława Łuczaka. Ostatni z wymienionych przekazał obiekt w ręce Arkadiusza Pietrzaka, który rozebrał go w 1994 roku. Zob. J. Kopka, *Kronika Ochotniczej Straży Pożarnej w Chorkach od 1918 roku*, Chorki 1996, s. 207.

roku przez autora niniejszego opracowania wiadomo, że właścicielem ostatniego domu funkcjonującego niegdyś w Pustej Wsi był Bolesław Modliński. Obok niego gliniane domy w swoich zagrodach posiadali również Kazimierz Pawlak i Adam Radorudzki. W Borowie właścicielką istniejącego (!) nadal domu jest Anna Zawierucha, a dawniej był nim nieżyjący już mieszkaniec tej wsi o nazwisku Opaciński. Jednak przeprowadzona wizja lokalna obiektów z Borowa wykazała, że wskazywane domy wzniesione zostały z czerwonej cegły. Jedyne ich spoiwo częściowo stanowiła glina. Sytuacja ta powtórzyła się również w przypadku budynku inwentarskiego w Pruszkach, opisywanego przez informatorów jako zachowany *in situ* obiekt budownictwa glinianego. I tu również okazało się, że jest to budynek wybudowany z ociosanego kamienia polnego o narożnikach i otworach drzwiowych wykończonych przy użyciu czerwonej cegły. Jedyne górne partie ścian zewnętrznych oraz działowych (obok kamienia polnego) wzniesione były przy użyciu gliny. Nasuwa się zatem ostrożny wniosek, że termin „domy gliniane” odnoszony jest dzisiaj przez mieszkańców do budynków wykonanych przy jej użyciu z zastosowaniem jednak zupełnie innych materiałów budowlanych, jakimi są czerwona cegła palona oraz kamień polny.

Z dokonanego w tekście przeglądu opracowań jasno wynika, że lata sześćdziesiąte ubiegłego wieku były ostatnią dekadą, w której domy wzniesione z gliny funkcjonowały w większej liczbie we wsiach na terenie łęczyckiego. Proces ich szybkiego zaniku nastąpił w latach siedemdziesiątych XX stulecia, będąc elementem znacznej modernizacji kultury materialnej wsi polskiej, która nastąpiła w tamtym czasie. Aktualnie dom w Chorkach stanowi ostatni zachowany przykład budynku glinianego w najbliższej okolicy (ryc. 3). Wykazały to przeprowadzone jesienią 2011 roku przez autora poszukiwania terenowe. Omawiany tu dom znajduje się w przededniu końca swojego istnienia, ponieważ rozbiórka obiektu przez obecnych właścicieli jest zaplanowana na wiosnę 2016 roku. Tym bardziej cenny jest gest posesorów domu, którzy w 2011 roku przekazali w darze na rzecz Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi elementy wyposażenia wnętrza, które stanowić będą trwałe materialny ślad po tym obiekcie i jego mieszkańcach²⁴.

Zachowane w terenie domy wzniesione z gliny stanowią obecnie sporadyczne zjawisko. Należy spodziewać się, że w niedalekiej przyszłości znikną całkowicie z krajobrazu polskiej wsi. Dlatego też w pełni uzasadnione wydaje się dokumentowanie i opisywanie istniejących nadal przykładów tego rodzaju tradycyjnego chłopskiego budownictwa choćby w formie krótkich komunikatów.

²⁴ Za przekazanie zachowanych w opisywanym domu m. in. przedmiotów gospodarstwa domowego składam tą drogą Pani Jolancie Soperczak serdeczne podziękowania.

Summary

The present article focuses on the history of the farmers' cottage in the Chorki village, Łęczyca powiat. It was built of straw and clay in the late 19th century. Until 2007, it was inhabited by the Skalski family. The house was documented for the first time in the 1960s by Bożenna Paszkowska-Wróblewska, an ethnographer from the Museum of Archaeology and Ethnography in Łódź, as part of the studies of clay buildings of the Chorki village. At present, it is the last

At present, it is the last surviving example of a clay house in this village. Abandoned, it is meant to be demolished soon.

Ryc. 1. Chorki. Pracownik Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi w trakcie badań terenowych w 1962 roku. W tle dom gliniany z końca XIX wieku.
Autor fotografii: Kazimierz Wecel.
Archiwum Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi.

Ryc. 2. Chorki. Dom gliniany z końca XIX wieku. Stan w 1962 roku.
Autor fotografii: Kazimierz Wecel.
Archiwum Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi.

Ryc. 3. Chorki. Dom gliniany z końca XIX wieku. Stan w 2011 roku.
Autor fotografii: Piotr Czepas.